

ΤΟ ΒΗΜΑ

Αποχαιρετισμός στη «Μούσα του Βυζαντίου»

Στέλλα Πριόβολου

24.02.2026

09:25

Έχουν γραφεί τόσα πολλά για την προσωπικότητα της μεγάλης βυζαντινολόγου Ελένης Γλύκατζη – Αρβελέρ, που έφυγε από την ζωή πλήρης ημερών, αλλά και πλήρους προσφοράς στην επιστήμη και την πατρίδα της!

Αισθάνομαι την ανάγκη να αφιερώσω λίγες ταπεινές γραμμές σεβασμού, από την στήλη αυτή, στην μοναδική αυτή προσωπικότητα, που είχα την τύχη να γνωρίσω πριν αρκετά χρόνια ως υπεύθυνη εκ μέρους του υπουργείου Παιδείας για την συνδιοργάνωση με το Κέντρο Δελφών ενός συνεδρίου για το Ευρωπαϊκό Έτος Γλωσσών, και εντυπωσιάστηκα από το σπινθηροβόλο πνεύμα της, τις προχωρημένες ιδέες, τις συναρπαστικές πρωτοβουλίες και την διοικητική προσωπικότητά της.

Παρότι παρακολούθησα αξιολογους βυζαντινολόγους κατά την διάρκεια των σπουδών μου στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, μόνον από τα βιβλία και τις διαλέξεις της Αρβελέρ συνειδητοποίησα τι εστί Βυζάντιο. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Χρήστος Λαμπράκης, όταν απέκτησε τον εκδοτικό οίκο «Ελληνικά Γράμματα», της ανέθεσε να γράψει ένα ιστορικό για το Βυζάντιο βιβλίο, βατό για τον αναγνώστη. Έτσι, το βιβλίο της Αρβελέρ «Γιατί το Βυζάντιο» έγινε το πιο διάσημο και διαβασμένο στην Ελλάδα.

Σε συνέντευξή της μάλιστα, πριν χρόνια, και σε ερώτηση του δημοσιογράφου «τι είναι το Βυζάντιο» η απάντηση ήταν: «Είναι η εποχή που μας έκανε να είμαστε Νεοέλληνες, αλλιώς, θα νομίζαμε ότι είμαστε συνέχεια του Περικλή» και πρόσθεσε: «είμαστε περήφανοι για την αρχαία Ελλάδα, που διασώζει το Βυζάντιο. Το Βυζάντιο, ως η αυτοκρατορία του μεγάλου Ελληνισμού, έθεσε την βάση της νεοελληνικής γλώσσας».

Η Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ μεγάλωσε σε μια Αθήνα φτωχή και σε μια κοινωνία που οι γυναίκες δεν είχαν κατακτήσει ακόμη τη θέση που τους άξιζε. Η ίδια, όμως, πίστευε στις δυνάμεις της, και το απέδειξε περίτρανα. Σπούδασε στο Παρίσι, όταν η Σορβόνη ήταν το κέντρο της ευρωπαϊκής διανόησης, και ο μεγαλύτερος βυζαντινολόγος Πολ Εμίλ Λεμέρλ την κατατόπισε για τις βιβλιοθήκες, τα συγγράμματα και κυρίως για τις απαιτήσεις του γαλλικού αυτού πανεπιστημίου. Η Αρβελέρ τα αξιοποίησε όλα δεόντως και πήρε τελικά την θέση του Λεμέρλ στη Σορβόνη, στη

συνέχεια διορίστηκε στο Εθνικό Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας (CNRS), και αργότερα εξελέγη αντιπρύτανης και πρύτανης του Πανεπιστημίου της Σορβόνης, πρώτη γυναίκα, διεθνώς, στην θέση αυτή. Συνέχισε, εξάλλου, με την ανάληψη καθηκόντων σε επιστημονικά κέντρα της Γαλλίας, όπως με την αντιπροεδρία του Πολιτιστικού Κέντρου Ζωρζ Πομπιντού, επί προεδρίας του Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν.

Καθώς πρόσφατα η Ελλάδα πέτυχε έναν ιστορικό στόχο, την καθιέρωση της Παγκόσμιας Ημέρας Ελληνικής Γλώσσας, αξίζει να αναφερθώ σε ορισμένες εκτιμήσεις της Αρβελέρ για την γλώσσα μας: «Στην ελληνική εκφέρονται όλες οι ιδέες, που είναι οι βασικές ιδέες του πολιτισμού, που μας τρέφει σήμερα. Ουδέποτε επιτρέπεται τα ελληνικά να θεωρηθούν ως νεκρή γλώσσα, γι αυτό άλλωστε δεν υπάρχουν ελληνογενείς γλώσσες, και ενώ τα Λατινικά έδωσαν γαλλικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ισπανικά, ρουμανικά, τα ελληνικά έχουν μόνον ντοπιολαλιές, διαλέκτους, αλλά όχι γλώσσες ελληνογενείς».

Αιωνία η μνήμη της αιωνόβιας «Μούσας του Βυζαντίου» Ελένης Γλύκατζη – Αρβελέρ!

Η κυρία Στέλλα Πριόβολου είναι ομότιμη καθηγήτρια, πρόεδρος Σώματος Ομοτίμων Καθηγητών ΕΚΠΑ, έφορος Σχολών Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσός.